

Näringsdepartementet
Anneke Svantesson
103 33 Stockholm

n.registrator@regeringskanslie.se
anneke.svantesson@regeringskansliet.se

Ulriksdal 18 juni 2015

WWFs remissvar på SOU 2015:15 Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring (Dnr N2015/2191/J)

WWF har getts möjlighet att ge kommentarer på Konkurrenskraftsutredningens slutbetänkande – Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. Följande är WWFs svar.

Övergripande kommentarer

WWF instämmer i utredningens slutsats att det är positivt med politiska mål för svensk livsmedelsproduktion. Samtidigt är det viktigt att det inte bara är ett mål. De mål som antas behöver också beakta inte bara ekonomisk, utan också miljömässig och social hållbarhet. Utredningen lyckas inte med att förmedla bilden av hur de förslag som ges faktiskt bidrar till alla tre delar i hållbarhetsbegreppet – miljömässig, social och ekonomisk. Att inte beakta alla delar av hållbarhet riskerar leda samhällets utveckling mot kortsiktig vinstmaximering och bort från ett långsiktigt hållbart samhälle.

Utredningen betonar en bedömning där man ser statens roll som att "... skapa goda förutsättningar genom bl.a. villkor och regler i paritet med konkurrentländerna och genom kunskaps- och innovationssystemet." Denna bedömning förstärker intrycket av att utredningen inte hanterar alla aspekter av hållbarhetsbegreppet och inte gör en konsekvensanalys av förslagens innebörd miljömässigt, socialt och ekonomiskt.

WWF vill också betona att det finns en kraftig slagsida i utredningens bild av den svenska produktionen mot det storskaliga lantbruket. Att en stor del av det svenska lantbruket faktiskt kan betecknas som småskaligt beaktas bristfälligt i förslag och bedömningar. Följaktligen återfinns också få förslag som gynnar mindre producenter. I många delar av landet är det lantbrukare med ett lägre antal djur som skapar öppna landskap och arbetstillfällen. Att ha ett ensidigt fokus mot rationalisering och strukturuomvandling är nödvändigtvis inte positivt för de mindre producenterna i skogs- och mellanbygd. Detta är en stor brist som i slutändan drabbar inte bara svensk produktion utan också möjligheten att nå miljömål och hållbarhet.

Vidare saknas djupare analyser av miljö och hållbarhet. En nyckelmening som anges i utredningens inledning är "En minskad produktion i Sverige medför miljökonsekvenser i både Sverige och i övriga delar av världen". Att då inte beakta hållbarheten i den svenska produktionen utan ensidigt förespråka regeländringar som sänker den svenska ambitionsnivån gör att denna mening känns svepande och onyanserad. Om Sverige har samma villkor som alla andra länder så blir sannolikt miljökonsekvenserna lika vare sig produktionen sker i Sverige eller utanför landets gränser. På samma sätt känns den schematiska bilden som belyser utredningens mål och fyra fokusområden som att den missar en viktig dimension i just hållbarhet.

Specifika kommentarer på olika delar av ingående kapitel

4. Regler och villkor

4.2 Produktionsmedelsskatter och arbetskraftskostnader

Att skatter har en effekt på den verksamhet som beskattas är självklart. Utredningen tittar på andra länder och jämför näringens beskattning med dessa länder. Sedan sammanfattar man jämförelsen med följande: "Sammantaget konstaterar utredningen att produktionsmedelsskatter ökar kostnader för jordbruks- och trädgårdsnäringen. Det är emellertid svårt att uttala sig om påverkan på konkurrenskraften i förhållande till andra konkurrentländer."

Utifrån detta föreslås en analys av produktionsmedelsskatter grundad på bl.a. effekter på konkurrenskraften. En ytterligare intressant dimension som utredningen helt missar är vilka effekter en förändring av till exempel dieselskatt har på användningen av förnyelsebara bränslen som RME. Detta visar igen att utredningen missar att beakta flera delar av hållbarhet och andra samhällsekonomiska effekter av förslag.

4.3 Djurskydd

WWF anser inte att det är rätt väg att gå att ha andra länders djurskyddslagstiftning som ledstjärna i det nationella arbetet. Den svenska djurskyddslagstiftningen är ett av de största mervärdena knuten till svensk produktion. Detta kopplar också till antibiotikaanvändningen i produktionen vilket är något som börjar få allt större medvetenhet hos konsumenter inte bara i Sverige. Med tanke på denna utveckling vore det olyckligt att sänka kraven i det svenska djurskyddet. Det saknas i utredningen en analys för hur en sänkt ambitionsnivå skulle gynna svensk produktion på längre sikt om dagens mervärden tas bort. Leden efter primärproducenterna och deras roll i att lyfta produktionens mervärden berörs inte heller i någon större utsträckning av utredningen.

Vad gäller de märkningar som föreslås så har exempelvis Irland tagit fram en statlig märkning (Origin Green) som riktar sig till hela den irländska livsmedelskedjan i syfte att öka export. En liknande märkning i Sverige skulle sätta en base-line gentemot övriga länder och skulle göra det enklare att kommunicera de svenska mervärdena som finns runt t.ex. djurhälsa och djurvälstånd. Utredningens förslag att arbeta med frivilliga kontrollprogram och frivilliga märkningar som ska ägas av livsmedelskedjan känns som de är föga nytänkande. Snarare bygger de på en övertygelse att i Sverige ska allt baseras på frivillighet. Det hade varit intressant om man djupdykt i fler alternativ, såsom det irländska exemplet, än att bara fortsätta upprepa frivillighetsmantrat.

I samma anda gör utredningen en bedömning att underlätta för användningen av just frivilliga kontrollprogram som ska ägas av branscherna själva. WWF tror inte att detta är en bra lösning och framförallt inte något som ska ersätta dagens system. Det kan fungera som ett komplement men inte som en ersättning av lagstiftning.

4.4 Växtskydd

Sverige behöver i dagsläget ta ett bredare grepp runt användningen av växtskyddsmedel. Växtskyddsmedel har i flera studier visat sig vara den faktor som begränsar flest artgrupper och har mycket stor påverkan på mångfald och möjligheter till ett integrerat växtskydd och biologisk skadedjursbekämpning. Det finns idag stora kunskapsluckor hur växtskyddsmedel påverkar organismer.

En litteraturgenomgång av Rundlöf et al (CKB rapport 2012:2) visar på dessa luckor och inte minst hur kemiska bekämpningsmedel påverkar de organismer som inte primärt är målet för bekämpningen. Utöver detta saknas också kunskap om hur växtskyddsmedlen påverkar populationsprocesser och organismsamhällen.

Med bakgrund av detta skulle WWF vilja se en tydlig strategi för en mer strategisk användning av växtskyddsmedel vilket inkluderar minskad användning, mer förebyggande åtgärder samt en integrerad växtskyddsplanering hellre än utredningens förslag på flera nya preparat i det svenska jordbruket. I det sammanhanget känns utredningens förslag nummer fem om en finansiell satsning bra om det samtidigt har målet att minska bekämpningsmedelsanvändningen.

Ett förslag som saknas är ett återförande av åtgärden växtskyddsplanering i landsbygdsprogrammet. En åtgärd med stor potential att driva innovationer och konkurrenskraft med avseende på växtskydd.

5. Marknadens förutsättningar

5.5 Marknadsmakt inom livsmedelskedjan

Utredningen gör en analys av marknadskoncentrationen i den svenska livsmedelskedjan och konstaterar att den är stor. De tre ledande butikskedjorna i Sverige har drygt 85 procent av marknadsandelarna. I ett marknadsekonomiskt system anses en sådan koncentration inte vara sund. I ljuset av det är förslaget från utredningen förvånande – att Konkurrensverket löpande ska analysera utvecklingen.

Marknadskoncentrationen är en nyckelfråga för producenter (och även för konsumenter) och deras möjligheter att både saluföra och ställa krav. I ljuset av det ter sig utredningens förslag som svagt och det är oklart vad en sådan analys ska kunna leda till för åtgärder. Marknadskoncentrationen i Sverige och effekterna på producenter och möjliga åtgärder skulle behöva belysas betydligt grundligare, eventuellt i en egen utredning.

6. Kunskap och innovation

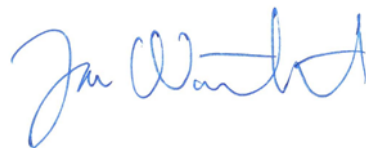
6.1.1 Offentligt finansierad behovsdriven forskning

Utredningen föreslår att Formas instruktion ändras så att myndigheten i större utsträckning kan verka för att forskningen bidrar till ökad konkurrenskraft. WWF ser med oro på detta förslag då forskningen behöver stå oberoende av direktiv som detta om man ska klara av att på ett klokt sätt granska och ta fram kunskap samt bidra till en hållbar framtid.

För Världsnaturfonden WWF

Håkan Wirtén
Generalsekreterare

Jan Wärnbäck
Sakkunnig jordbruk